

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพชรบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมจากตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทฤษฎีการสื่อสาร
2. การจัดและผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง
3. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพชรบุรี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีการสื่อสาร

ทฤษฎีการสื่อสาร คือ การอธิบายการสื่อสารในด้านความหมาย กระบวนการ องค์ประกอบ วิธีการ บทบาทหน้าที่ ผล อิทธิพล การใช้ การควบคุม แนวคิดของศาสตร์ต่างๆ แนวโน้มอนาคต และปรากฏการณ์เกี่ยวกับการสื่อสาร แต่การอธิบายต้องมีการอ้างอิงอย่างมีเหตุผลที่ได้จากหลักฐาน เอกสาร หรือปากคำของมนุษย์

ทฤษฎีการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ได้รวบรวมไว้มีดังนี้ (<http://puvadon.multiply.com/journal/item/4>)

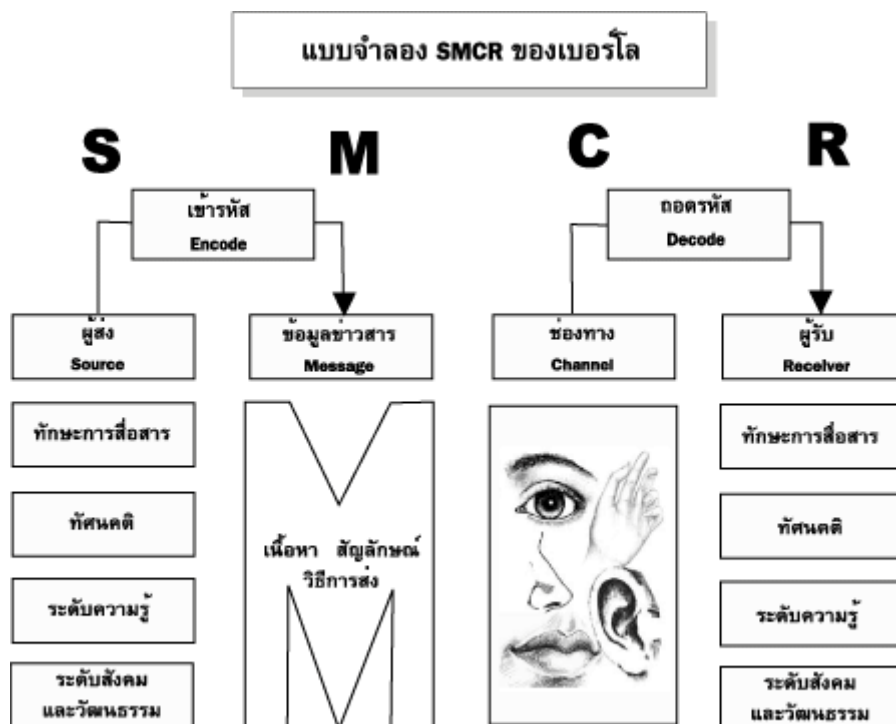
1.1 ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold Lasswell) ทำการวิจัยเรื่องการสื่อสารมวลชนไว้ใน ปี พ.ศ. 2491 และได้คิดสูตรการสื่อสารและกระบวนการสื่อสารที่สอดคล้องกัน โดยในการสื่อสาร นั้นจะต้องตอบคำถามต่อไปนี้ให้ได้ คือ

ใคร → พูดอะไร → โดยวิธีการและช่องทางใด → ไปยังใคร → ด้วยผลอะไร

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพนั้น เราสามารถนำสูตรของลาสเวลล์มาใช้ได้เช่นเดียวกับการสื่อสารธรรมดา คือ

- ใคร (Who) เป็นผู้ส่งหรือทำการสื่อสาร เช่น ในการอ่านข่าว ผู้อ่านข่าวเป็นผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังที่บ้าน
- พูดอะไร ด้วยวัตถุประสงค์อะไร (Says what, with what purpose) เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับเนื้อหาข่าวสารที่ส่งไป ผู้ส่งจะส่งเนื้อหาอะไรโดยจะเป็นข่าวสารธรรมดา เพื่อให้ผู้รับทราบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่างๆ ในแต่ละวัน
- โดยใช้วิธีการและช่องทางใด (By what means, in what channel) ผู้ส่งทำการส่งข่าวสารโดยการพูด การแสดงกิริยาท่าทาง ใช้ภาพ หรืออาจจะใช้อุปกรณ์ระบบไฟฟ้า เช่น ไมโครโฟน หรือเครื่องเล่นวีซีดี เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาข่าวสารให้ผู้รับได้โดยสะดวก
- ส่งไปยังใคร ในสถานการณ์อะไร (To whom, in what situation) ผู้ส่งจะส่งข่าวสารไปยังผู้รับ เป็นใครบ้าง เนื่องในโอกาสอะไร เช่น การอ่านข่าวเพื่อให้ผู้ฟังที่บ้านทราบถึงเหตุการณ์ประจำวัน ผู้ส่งย่อมต้องทราบว่าผู้รับเป็นกลุ่มใด เพื่อสามารถเลือกสรรเนื้อหาและวิธีการส่งให้เหมาะสมกับผู้รับ
- ได้ผลอย่างไรในปัจจุบันและอนาคต (With what effect, immediate and long term) การส่งข่าวสารนั้นเพื่อให้ผู้รับฟังผ่านไปหรือจดจำด้วย ซึ่งต้องอาศัยเทคนิควิธีการที่แตกต่างกัน

1.2 ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล (Berlo)

ที่มา : ที่มาจากหนังสือเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมของ กิดานันท์ มลิทอง

ภาพที่ 2.1 แบบจำลอง SMCR ของเบอร์โล

แบบจำลอง SMCR ของเดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) ได้พัฒนาทฤษฎีที่ผู้ส่งจะส่งสารอย่างไร และผู้รับจะรับ แปลความหมาย และมีการโต้ตอบกับสารนั้นอย่างไร ทฤษฎี SMCR ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้ส่ง (source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถเข้ารหัส (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับ เพื่อผลของการสื่อสารมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งเป็นอย่างดี และควรมีความสามารถปรับระดับข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย

1.2.2 ข้อมูลข่าวสาร (message) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร

1.2.3 ช่องทางในการส่ง (channel) เป็นการส่งข่าวสารให้ผู้รับได้รับข่าวสาร ข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

1.2.4 ผู้รับ (receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถถอดรหัสสาร (decode) เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรมเช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกับผู้ส่ง จึงจะทำให้การสื่อความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

ทฤษฎี SMCR มีปัจจัยสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับที่จะทำการสื่อความหมายนั้นได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด มีดังนี้

1) ทักษะในการสื่อสาร (communication skills) หมายถึง ทักษะของผู้ส่งและผู้รับควรมีความชำนาญในการส่งและการรับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้ส่งต้องมีความสามารถเข้ารหัสสาร มีการพูดโดยใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ชัดเจน ฟังง่าย มีการแสดงสีหน้าหรือท่าทางที่เข้ากับการพูด ท่วงทำนองลีลาการพูดเป็นจังหวะ น่าฟัง หรือการเขียนด้วยถ้อยคำสำนวนที่ถูกต้อง สละสลวย น่าอ่าน ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถถอดรหัสและมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่ง โดยมีทักษะการฟังที่ดี ฟังภาษาที่ผู้ส่งพูดมารู้เรื่อง หรือสามารถอ่านข้อความที่ส่งมานั้นได้

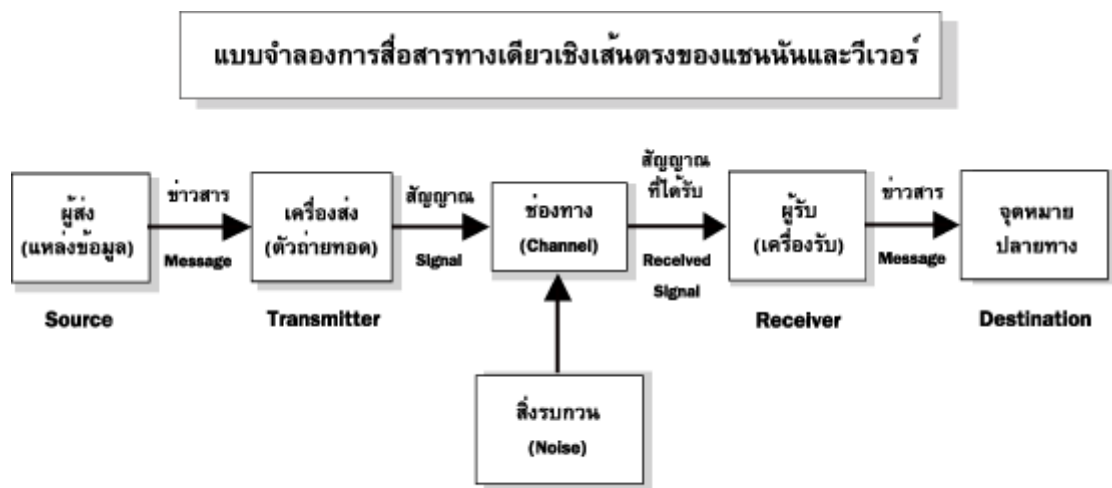
2) ทัศนคติ (attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีทัศนคติที่ดีต่อกัน จะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคดีย่อมเกี่ยวข้องถึงการยอมรับซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้พูด ก็มักจะมีความเห็นคล้อยตามได้ง่าย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าผู้ฟังมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้พูดแล้ว มักจะไม่

เห็นชอบด้วย และมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูดนั้น หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติไม่ดีต่อกัน ท่วงทำนองหรือน้ำเสียงการพูดก็อาจห้วน หัว ไม่น่าฟัง แต่ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อกันแล้ว มักจะพูดกันด้วยความไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟัง

3) ระดับความรู้ (knowledge levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้เท่าเทียมกัน จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่หากระดับความรู้ของผู้ส่งและผู้รับแตกต่างกัน ผู้ส่งจะต้องปรับปรุงข้อมูลที่จะส่งให้ความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำสำนวนที่ใช้ เช่น ไม่ใช่คำศัพท์ทางวิชาการ ภาษาต่างประเทศ สำนวนสลับซับซ้อน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการทำความเข้าใจ

4) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (socio-culture systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศนั้นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ เป็นต้น ดังนั้นในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติต่างภาษา จะต้องมีการศึกษากฎข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาประกอบด้วย

1.3 ทฤษฎีการสื่อสารทางเดียวเชิงเส้นตรงของแชนันและวีเวอร์

ที่มา : ีมาจากหนังสือเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมของ กิดานันท์ มลิทอง

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการสื่อสารทางเดียวเชิงเส้นตรงของแชนันและวีเวอร์

แบบจำลองการสื่อสารทางเดียวเชิงเส้นตรงของแชนันและวีเวอร์ โดยคล็อด อี. แชนัน (Claude E.Shannon) และวอร์เรนวีเวอร์ (Warren Weaver) ได้คิดทฤษฎีการสื่อสารทาง

เดียวเชิงเส้นตรง การสื่อสารเริ่มด้วยผู้ส่งซึ่งเป็นแหล่งข้อมูล ทำหน้าที่ส่งเนื้อหาข่าวสารเพื่อส่งไปยังผู้รับ โดยผ่านทางเครื่องส่งหรือตัวถ่ายทอดในลักษณะของสัญญาณที่ถูกส่งไปในช่องทางต่างๆ กัน ขึ้นอยู่กับลักษณะของการส่งสัญญาณแต่ละประเภท เมื่อฝ่ายผู้รับได้รับสัญญาณแล้ว สัญญาณที่ได้รับจะถูกปรับให้เหมาะสมกับเครื่องรับหรือการรับ เพื่อทำการแปลสัญญาณให้เป็นเนื้อหาข่าวสารนั้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ตรงกับที่ผู้ส่งข้อมูล ในขั้นนี้เนื้อหาที่ส่งจะไปถึงจุดหมายผู้รับปลายทางตามที่ต้องการ แต่ในบางครั้งสัญญาณที่ส่งไปอาจถูกรบกวนหรืออาจมีบางสิ่งบางอย่างมาขัดขวางสัญญาณนั้น ทำให้สัญญาณที่ส่งไปกับสัญญาณที่ได้รับมีความแตกต่างกัน เป็นเหตุให้เนื้อหาข่าวสารที่ส่งจากแหล่งข้อมูลไปยังจุดหมายปลายทางอาจผิดเพี้ยนไป นับเป็นความล้มเหลวของการสื่อสาร เนื่องจากข้อมูลที่ส่งไปกับที่ได้รับไม่ตรงกัน อันจะทำให้เกิดการแปลความหมายผิดหรือความเข้าใจผิดในการสื่อสารกันได้

จากทฤษฎีการสื่อสารนี้พิจารณาได้ว่า แชนแนลและวีเวอร์สนใจว่าเมื่อมีการสื่อสารกันจะมีอะไรเกิดขึ้นกับข้อมูลข่าวสารที่ส่งไปนั้น ไม่ว่าจะเป็นการส่งโดยผ่านอุปกรณ์ระบบไฟฟ้าหรือการส่งโดยใช้สัญญาณต่างๆ เช่น เมื่อมีการเปิดเพลงออกอากาศทางสถานีวิทยุ เสียงเพลงนั้นจะถูกแปลงเป็นสัญญาณและส่งด้วยการกล้ำสัญญาณ (modulation) จากสถานีวิทยุไปยังเครื่องรับวิทยุ โดยเครื่องรับจะแปลงสัญญาณคลื่นนั้นเป็นเพลงให้ผู้รับได้ยิน ในขณะที่สัญญาณถูกส่งไปจะมีสิ่งต่างๆ “สิ่งรบกวน” (noise source) เช่น ในการส่งวิทยุระบบ AM สัญญาณจะถูกรบกวนโดยไฟฟ้าในบรรยากาศ หรือในขณะที่ครูนายวิดิทัศน์ในห้องเรียน การรับภาพและเสียงของผู้เรียนถูกรบกวนโดยสิ่งรบกวนหลายอย่าง จึงสรุปได้ว่า “สิ่งรบกวน” คือ สิ่งที่ทำให้สัญญาณเสียไปภายหลังที่ถูกส่งจากผู้ส่ง และก่อนที่จะถึงผู้รับ ทำให้สัญญาณที่ส่งไปกับสัญญาณที่ได้รับมีลักษณะแตกต่างกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นอุปสรรคของการสื่อสาร เนื่องจากทำให้การสื่อสารไม่ได้ผลเต็มที่ถูกต้องตามที่ควรจะเป็น

จากทฤษฎีการสื่อสารที่กล่าวมาแล้วอาจสรุปได้ว่า ในการสื่อสารนั้นการที่ผู้ส่งและผู้รับสามารถเข้าใจกันได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะ ทักษะ ทักษะ ความรู้ ระบบสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่าย ถ้าทั้งผู้ส่งและผู้รับมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้สอดคล้องกันมาก จะทำให้การสื่อสารนั้นได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะต่างฝ่ายจะมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสามารถจัดอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับออกไปได้

2. การจัดและผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

2.1 การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง

2.1.1 ความหมายของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ได้มีนักการศึกษาและผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียง ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

นภกรณ อัจฉริยะกุล (2539 : 4) ได้ให้ความหมายของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงว่า หมายถึง การกำหนดรายการวิทยุกระจายเสียงออกอากาศในช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การรับฟัง ทั้งกลุ่มเป้าหมายและผู้ฟังทั่วไป โดยมีการวางแผนการจัดรายการไว้ล่วงหน้า สำหรับขอบเขตของการจัดรายการนั้น อาจแตกต่างกันไปตามความพร้อมของแต่ละสถานี

สุมน อยู่สิน (2549 : 1 - 7) ได้ให้ความหมายของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงในความหมายแคบว่า หมายถึง การวางแผนรายการหรือการจัดตารางออกอากาศ ส่วนความหมายกว้าง หมายถึง การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับรายการ การวางแผนรายการ การกำหนดวัตถุประสงค์ ประเภท และรูปแบบรายการ การกำหนดสัดส่วนของรายการ และการกำหนดตารางกระจายเสียง ในความหมายกว้างนี้ การจัดรายการจึงหมายถึงรวมถึงการวางแผนและวางแผนรายการ

2.1.2 ความสำคัญของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมีความสำคัญต่อการบริหารและการดำเนินงานของสถานีตลอดจนผู้ผลิตรายการ เปรียบเสมือนเข็มทิศชี้ให้เดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง และถึงจุดหมายปลายทางอย่างมีประสิทธิภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นที่น่าสนใจและเกิดประโยชน์แก่ผู้ฟัง ในการบริการข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงและบริการสาธารณะ

สุมน อยู่สิน (2549 : 12 - 13) กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดและผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ไว้ดังนี้

1) ความสำคัญต่อการบริหารงานสถานี เพราะเป็นผู้วางแผนและสร้างสรรค์รายการ ถ้ารายการได้รับความนิยม จะมีผลต่อความสำเร็จของการบริหารสถานี หรือถ้าหากรายการไม่ได้รับความนิยม ก็จะทำให้การบริหารสถานีประสบความล้มเหลว

2) ความสำคัญต่อผู้ฟัง เพราะเป็นผู้นำข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงมาสู่ผู้ฟังถึงบ้าน และยังมีอิทธิพลต่อความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้ฟังอีกด้วย

3) ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม ในด้านการใช้ภาษาและการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งจะเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กและเยาวชน

กล่าวโดยสรุป การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมีความสำคัญต่องานการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเปรียบเหมือนกรอบให้ผู้ผลิตรายการจัดทำรายการตามแนวทางสถานีจัดวางไว้ และมีความสำคัญต่อผู้ฟัง ช่วยให้ผู้ฟังรับฟังรายการต่างๆ ได้ตามความสนใจโดยไม่สับสน เพราะวันหนึ่งๆ มีรายการออกอากาศทางสถานีต่างๆ มากมาย ทำให้ผู้ฟังมีโอกาสเลือกรับฟังรายการได้ตามความต้องการมากที่สุด

2.1.3 วัตถุประสงค์ของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง

นภาพกรณ์ อัจฉริยะกุล (2539 : 28 - 38) กล่าวถึงการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงว่าแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ เพื่อเสนอข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง และบริการสาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงแต่ละประเภทดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงประเภทข่าวสาร เพื่อบอกกล่าวให้ผู้ฟังรับรู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด อย่างไร เพื่อประโยชน์ให้ผู้ฟังเป็นผู้ที่ทันโลกทันเหตุการณ์ และเพื่อให้เกิดผลลัพธ์จากการบอกกล่าวข่าวสารนั้น โดยตระหนักให้คิด ค้นคว้า ศึกษา หาทางแก้ไข ป้องกัน ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งหากเป็นเรื่องที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่ประชาชน จะได้หาทางแก้ไข ป้องกัน ได้ทัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัย และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของประชาชน

2) วัตถุประสงค์ของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงประเภทความรู้ เพื่อให้เปลี่ยนพฤติกรรมจากไม่รู้เป็นรู้ จากรู้น้อยเป็นรู้เพิ่มมากขึ้น มุ่งให้เกิดความคิดทางสร้างสรรค์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเกิดทักษะในงานอาชีพได้ นอกจากนี้ ยังมุ่งให้เกิดปัญญา คิดอ่าน สามารถวิเคราะห์ มีเหตุมีผลในการตัดสินใจ อันจะนำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเองและส่วนรวม เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในสังคมได้

3) วัตถุประสงค์ของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงประเภทบันเทิง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทำให้ประชาชนผ่อนคลายความเครียด เพื่อชักจูงให้คล้อยตามโดยสอดแทรกสาระความรู้ และคติสอนใจ ทำให้ประชาชนติดตามสนใจในรายการได้รับความรู้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและได้ความบันเทิงด้วย และเพื่อให้เกิดทัศนคติ ค่านิยมในศิลปวัฒนธรรม ทำให้เกิดความนิยมในศิลปวัฒนธรรมนั้น ไม่ทอดทิ้งศิลปวัฒนธรรมเก่าที่คงคุณค่า แม้ไม่เกิดประโยชน์ทางตรง แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ที่แฝงอยู่

4) วัตถุประสงค์ของการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงประเภทบริการสาธารณะ เพื่อบริการข่าวสารความรู้ให้ประชาชนมีชีวิตรอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีความเสมอภาคในการเรียนรู้ เพื่อสามารถป้องกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น การจัดรายการเพื่อบริการ

สาธารณะส่วนใหญ่มุ่งเสนอรายการเพื่อสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยต่างๆ ที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

กล่าวโดยสรุป การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ผู้จัดรายการต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของรายการแต่ละประเภท ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านเนื้อหาสาระ กลุ่มเป้าหมายในการรับฟัง และประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้รับ

2.1.4 หลักการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง

จิราภรณ์ สุวรรณวาทกิจ (2539 : 42) กล่าวว่า ผู้จัดรายการจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการจัดรายการ ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ฟัง เนื้อหาสาระของรายการ และวิธีการเสนอรายการ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ในการจัดรายการ เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้จัดรายการและผู้ผลิตรายการมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังด้วย โดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของรายการอาจกำหนดในลักษณะของวัตถุประสงค์ทั่วไป หรือวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับหลักการกำหนดวัตถุประสงค์รายการแต่ละรายการ ผู้จัดรายการต้องคำนึงถึงนโยบายของสถานีที่จะนำรายการไปออกอากาศ ตลอดจนความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย โดยไม่ขัดต่อระเบียบ กว.

2) ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ฟัง การจัดรายการเป็นงานที่ต้องจัดเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้ฟังให้มากที่สุด กลุ่มผู้ฟังแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ กลุ่มผู้ฟังทั่วไป และกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย โดยผู้จัดรายการต้องวางแผนจัดประเภทกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายให้มีความแตกต่างกันน้อยที่สุด เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุด

3) เนื้อหาสาระของรายการ เป็นองค์ประกอบของรายการที่ผู้จัดรายการต้องคำนึงถึง และวางแผนกำหนดเนื้อหาสาระในแต่ละรายการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งความสนใจของกลุ่มผู้ฟังและความยาวของรายการ เนื้อหาสาระนี้แบ่งอย่างกว้างๆ เป็นเนื้อหาประเภทข้อเท็จจริง และเนื้อหาประเภทความคิดเห็น

4) วิธีการนำเสนอรายการ เป็นขั้นตอนที่จะวางแผนเพื่อนำผลงานเสนอต่อผู้ฟัง ซึ่งวิธีการวางแผนเสนอรายการ ผู้จัดรายการจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างผู้ฟัง วัตถุประสงค์ เนื้อหา รูปแบบและเวลา แต่ในขณะเดียวกัน รายการที่ดีจะต้องมีความหลากหลายและเอกภาพด้วย

2.1.5 หน้าที่และความรับผิดชอบของนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง

สุมน อยู่สิน (2539 : 112) ได้กล่าวถึงผู้จัดรายการไว้ว่า เป็นผู้ที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบการจัดรายการตามที่ได้รับมอบหมาย โดยผู้จัดรายการมีหน้าที่ดังนี้

- 1) จัดรายการตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียง
 - 2) แสวงหาข้อมูลการจัดรายการ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหา และแหล่งที่จะให้ข้อมูล เช่น แหล่งบุคคล หรือแหล่งเอกสาร
 - 3) กำหนดวัตถุประสงค์ของรายการและกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย ว่ารายการที่จัดทำนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ฟังได้รับอะไรจากการฟังรายการ และเป็นผู้ฟังกลุ่มไหน
 - 4) กำหนดประเด็นของเนื้อหา ว่ารายการนี้จะมีขอบเขตการเสนอเนื้อหาอย่างไร
 - 5) กำหนดรูปแบบร่วมกับฝ่ายผลิตเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้กลุ่มผู้ฟัง และเพื่อให้ได้สัดส่วนกับรายการอื่นๆ ที่บรรจุในรายการกระจายเสียง
 - 6) ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ที่เป็นแหล่งข้อมูลหรือวิทยากร ผู้ผลิตรายการ ผู้เขียนบท ผู้ประกาศ ฝ่ายขาย เป็นต้น เพื่อให้การผลิตรายการมีประสิทธิภาพ
- กล่าวโดยสรุป คือ ผู้จัดรายการมีหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการ คือ หน้าที่ในการตัดสินใจและวางแผนจัดรายการ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของรายการ กำหนดประเด็นของเนื้อหา รูปแบบรายการ และการตั้งชื่อรายการให้น่าสนใจ และหน้าที่ในการประสานงาน เพื่อให้การจัดรายการบรรลุตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานี

2.1.6 คุณสมบัติของผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียง

สุมน อยู่สิน (2539 : 114 - 117) ได้จำแนกคุณสมบัติของผู้จัดรายการ ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ ผู้จัดรายการควรมีบุคลิกภาพ ดังนี้
 - รูปร่างของฝ่ายต่างๆ ในสถานี
 - มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - เรียนรู้ความต้องการและรสนิยมของผู้ฟัง
 - มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินใจ
 - รู้ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ฟัง
 - มีความขยัน และความเชื่อมั่นในตัวเอง
 - มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 2) คุณสมบัติด้านการศึกษาและประสบการณ์ ตามระเบียบกรมประชาสัมพันธ์ว่าด้วยการออกใบรับรอง ให้เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการ พ.ศ.2522 ได้ระบุคุณสมบัติทางการศึกษาและประสบการณ์ไว้ว่า

- ได้รับปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตรด้านรายการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งมีชั่วโมงการศึกษาไม่น้อยกว่า 60 ชั่วโมง หรือ
- เคยปฏิบัติงานหรือกำลังปฏิบัติงานในตำแหน่งระดับสูงของสถาบันการกระจายเสียงในประเทศหรือต่างประเทศมาไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือ
- ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่จัดรายการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ตามที่ กพ. กำหนด
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเชิญให้ไปบรรยายเกี่ยวกับรายการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ในสถาบันการศึกษา ต้องผ่านการอบรมทางราชการมาไม่น้อยกว่า 3 ปี ติดต่อกัน

3) คุณสมบัติตามกฎหมาย คณะกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ได้ออกระเบียบว่าด้วยการดำเนินงานสถานีวิทยุกระจายเสียง โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้จัดรายการไว้ดังนี้

- มีสัญชาติไทย
- ได้รับใบประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร หรือมีความชำนาญ หรือมีประสบการณ์เพียงพอเกี่ยวกับการจัดรายการตามหลักเกณฑ์ที่กรมประชาสัมพันธ์กำหนด
- ผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของราชการว่าไม่เป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อประเทศชาติ ตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ

ณรงค์ ชื่นนรินทร์ (<http://narongthai.com/ma3.html>) กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียงไว้ในคู่มือผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ของสำนักประชาสัมพันธ์เขต 6 ไว้ดังนี้

- 1) ผู้จัดรายการ (ผู้ส่งสาร) จะต้องมีความใจกว้างขวางและยอมรับในข้อผิดพลาดของตนเอง และเปิดใจกว้างที่จะรับการตอบโต้กลับ ด้วยการติชม วิจารณ์ แนะนำจากผู้ฟัง (ผู้รับสาร) ตลอดเวลา และให้เกียรติผู้ที่ติชมรายการ
- 2) ผู้จัดรายการ (ผู้ส่งสาร) ต้องให้เกียรติผู้ฟัง (ผู้รับสาร) เสมอ เพราะเราจะรอบรู้ไปทุกเรื่อง คงเป็นไปไม่ได้ เมื่อมีผู้ฟังเสนอแนะ ผู้จัดรายการจะต้องรับฟัง
- 3) ผู้จัดรายการ ต้องยอมรับในสถานภาพ และฐานะหน้าที่ของผู้จัดรายการ เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ประสบการณ์ เป็นต้น
- 4) มีความรับผิดชอบผลิตรายการอย่างต่อเนื่อง และต้องมีความรับผิดชอบต่อรายการและผู้ฟัง

5) เป็นผู้ที่มิปฎิภาณไหวพริบดี รู้จักเลือกเรื่องที่จะนำเสนอ รวมทั้งการปรุงแต่งให้เหมาะสมและน่าสนใจ

6) เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถที่จะติดต่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทั่วไป

7) ต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ให้คงที่

8) ผู้จัดรายการต้องไม่หลงระเหิงต่อคำชม และต้องไม่หวั่นไหวหรือโต้ตอบกับคำติของผู้ฟัง

9) ต้องมีความเสียสละ ทุ้มเทการจ้ดและพัฒนารายการที่รับผิดชอบ

10) ต้องมีความตื่นตัว และกระตือรือร้นอยู่เสมอ

11) ต้องเป็นนักฟังที่ดี

นอกจากนี้ พนิดดา สุขโกศล (2549 : 113 - 118) ได้กล่าวถึงผู้ดำเนินรายการทางวิทยุกระจายเสียงว่า หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่พูด อ่าน บรรยายเนื้อหาสาระของรายการต่อผู้ฟัง ในรูปแบบรายการต่างๆ โดยนอกจากจะทำให้ผู้ฟังทราบเรื่องแล้ว ยังต้องให้เรื่องที่น่าสนใจนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น และน่าสนใจฟังด้วย โดยผู้ดำเนินรายการ มีหน้าที่ดังนี้

1) บรรยายเรื่องราวตามบทกล่าวนำรายการ และเชื่อมโยงเนื้อหาของรายการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2) ร่วมสนทนาหรือทำหน้าที่สัมภาษณ์บุคคลต่างๆ เพื่อสนทนาหรือสัมภาษณ์เพื่อออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง

3) เป็นพิธีกร หรือผู้ดำเนินรายการอภิปรายทางวิทยุกระจายเสียง

4) งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

คุณสมบัติของผู้ดำเนินรายการต้องมีความรู้ความสามารถ ดังนี้

1) สามารถแสดง แจ้ง หรือสื่อความคิดให้ผู้ฟังทราบได้

2) สามารถถ่ายทอดอารมณ์ถึงผู้ฟังได้

3) สามารถใช้เสียงส่งบุคลิกของตนถึงผู้ฟังในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ ด้วยความกระตือรือร้น สนใจ และกระปรี้กระเปร่า เป็นกันเองโดยแจ้งชัด

4) มีความรู้เรื่องการอ่าน การใช้ภาษา และการออกเสียงที่ถูกต้อง

5) พูดและอ่านได้ชัดถ้อยชัดคำ ด้วยน้ำเสียง และลีลาที่เหมาะสม ตรงตามเวลาที่กำหนดให้พูด หรืออ่าน

6) สามารถปรับตัวให้เข้ากับทุกคนได้ เพราะการทำงานด้านนี้จะต้องมีผู้ฟังและผู้ร่วมสัมภาษณ์ในรายการ ทั้งที่เป็นระดับบุคคลสำคัญไปจนถึงระดับปกติ ที่มีความรู้แตกต่างกันและมีวิถีชีวิตแตกต่างกัน

7) มีความรู้ความสามารถการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ห้องควบคุมเสียง รวมทั้งมีความรู้ในเรื่องความถี่และคลื่นวิทยุ ทิศทางและคุณสมบัติการทำงานของไมโครโฟน เพื่อสามารถจัดปรับระดับเสียงในตำแหน่งที่เหมาะสมทั้งยืนและนั่งพูดได้อย่างดี

คุณสมบัติของผู้ประกาศและผู้ดำเนินรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1) ต้องเป็นผู้มีน้ำเสียงที่ดี ชัดเจน เป็นเสียงที่บ่งบอกบุคลิกของตนได้อย่างแจ่มชัด

2) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะทำให้เสียงที่เปล่งออกมามีคุณภาพ มั่นคงไม่ลังเล ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้ฟังได้

3) สนใจเอาใจใส่ต่อผู้ฟังทั้งในเวลาปฏิบัติหน้าที่และนอกเวลา แบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา รวมทั้งต้องจินตนาการหาเหตุและผลต่อปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นของผู้ฟัง เพื่อนำมาปรับปรุงในรายการให้ได้

4) เป็นบุคคลที่ตรงต่อเวลา หากเกิดความล่าช้าจากการปฏิบัติงาน ต้องไม่อ้างเหตุและผลใดๆ ในการออกอากาศ

5) ใจเย็น ไม่ตื่นเต้น ตกใจง่าย ต้องควบคุมอารมณ์และรู้จักแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ และควรมีการตัดสินใจที่ดี

6) ต้องทำตัวเป็นคนของประชาชน คือ ปรับตัวให้เข้าได้กับทุกคน ทุกชั้นทุกประเภททั้งในเวลาทำงานและนอกเวลาทำงาน

7) มีอารมณ์ขัน ใบน้ำยิ้มแย้มแจ่มใส และรื่นเริงเบิกบานอยู่เสมอ โดยเฉพาะในขณะที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ เพราะหากอารมณ์แจ่มใส เบิกบาน จะทำให้เสียงที่พูดหรืออ่านน่าฟังรื่นหู พาให้ผู้ฟังติดตามฟังไปได้อย่างเพลิดเพลินตลอดรายการ

8) เป็นผู้ใฝ่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ไม่หยุดนิ่ง โดยเฉพาะเรื่องของภาษาและการออกเสียง ต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการทางภาษาอยู่เสมอ

9) กระตือรือร้นสนใจต่อปัญหาต่างๆ ทราบข่าวคราวความเคลื่อนไหวของสิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์รอบตัวทั้งในและต่างประเทศ

10) เป็นคนมีเหตุผล มีรสนิยมดี มีความจริงใจ

11) เป็นผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจและเป็นพลเมืองที่ดี และที่สำคัญคือ ต้องเป็นผู้ที่มีใจรักงานนี้อย่างแท้จริง

การเตรียมความพร้อมของการเป็นผู้ประกาศและผู้ดำเนินรายการวิทยุกระจายเสียง มีดังนี้

1) มีความตั้งใจจริงที่จะสนทนากับผู้ฟังและให้ผู้ฟังเข้าร่วมรายการด้วยเปรียบผู้ฟังเสมือนแขกที่เข้ามาเยือนในบ้านเราเสมอ

2) นึกถึงการพูดกับเพื่อน หรือ Talk to a friend. กล่าวคือ เป็นการพูดกับเพื่อนที่รู้จักคุ้นเคยกัน ไม่ใช่การอ่าน ไม่พูดยัดจนข่มท่าน และไม่ใช้การยกย่องเทิดทูนผู้ฟัง ยำเกรงผู้ฟังว่าเหนือกว่าเรา แต่ให้คิดเสมือนว่าคนฟังอยู่ในระดับเดียวกับตนเองเท่านั้น พยายามคิดเสมอว่าผู้ฟังในรายการนั้นมีเพียงหนึ่งเดียว แม้ว่าความเป็นจริงจะมีหลายคน เพราะการนึกว่าพูดกับคนหลายคนจะทำให้เราพูดเสียงดัง จำไว้เสมอว่าเสียงที่ใช้ในรายการนั้น จะต้องไม่ใช่การตะโกน แต่ควรเป็นเสียงที่ชัดเจนและดังพอให้เพื่อนที่นั่งห่างจากเรา 4 ฟุต ได้ยินชัดเจน

3) ต้องเป็นนักแสดงบ้างเล็กน้อย การเป็นนักแสดงทางเสียงนั้น คือ ต้องการสื่อความรู้สึกและอารมณ์ถึงผู้ฟัง ให้ผู้ฟังทราบและเข้าใจได้มากขึ้น

4) ต้องมีความกระตือรือร้นสนใจผ่านทางน้ำเสียง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกต้องการติดตามฟังตั้งแต่ต้นจนจบ

5) พยายามเข้าใจผู้ฟัง ต้องรับรู้อยู่เสมอว่ากำลังพูดกับใคร

6) ต้องมีความรับผิดชอบในฐานะตัวแทนของสถานี ต้องไม่นำเสนอสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของสถานี

7) ต้องมีใจกว้างเปิดรับคำวิจารณ์

8) ต้องฟัง โดยการเปิดรับฟังรายการวิทยุคนอื่นๆ เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างบทเรียน หรือปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับรายการ

สรุปได้ว่า ผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียง ต้องมีคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ ด้านการศึกษาและประสบการณ์ และด้านกฎหมาย นอกจากนี้ผู้จัดรายการวิทยุกระจายเสียง ควร มีคุณสมบัติตามหลักจรรยาบรรณ หรือเป็นผู้มีจริยธรรมตามที่สมาคมวิชาชีพกำหนดไว้ และต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

2.2 การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง

ศุมน อยู่สิน (2549 : 1 - 9) ได้ให้ความหมายการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงไว้ว่า เป็นการนำเอาวัตถุดิบ ได้แก่ เนื้อหา เสียงพูด เสียงดนตรี และเสียงประกอบมาผ่าน

กระบวนการผลิตรายการ ซึ่งมีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นตอนหลังการผลิต

การจัดและผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเกี่ยวข้องกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ถ้าขาดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง สถานีวิทยุนั้นก็จะมีรายการออกอากาศ ดังนั้น การจัดและการผลิตรายการจึงมีความสำคัญต่อการบริหารกิจการของสถานี มีความสำคัญต่อผู้ฟัง และมีความสำคัญต่อสังคม

การผลิตรายการ (Programme Production) หมายถึง การวางแผนและการปฏิบัติ เพื่อให้ได้รายการที่มีคุณภาพออกอากาศ โดยการกำหนดแนวคิดรายการ วัตถุประสงค์รายการ เนื้อหาและข้อมูล รูปแบบรายการ วิธีการนำเสนอ วัสดุประกอบรายการ ตลอดจนบุคลากรในการผลิต และขั้นตอนการผลิต เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดรายการที่สมบูรณ์สามารถออกอากาศได้ ซึ่งการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงประเภทใดก็ตาม ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญที่จะนำมาเป็นแนวทางให้ผู้จัดสามารถจัดรายการเป็นที่ถูกใจและมีประโยชน์ต่อผู้ฟังมากที่สุด

2.2.1 วัตถุประสงค์ของรายการ (Programme Objective) รายการทุกรายการควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางนำเสนอรายการ เพื่อคุณภาพของรายการและประโยชน์สูงสุดที่ผู้ฟังจะได้รับ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อบอกความต้องการอย่างกว้างๆ ในสิ่งที่จะนำเสนอแก่ผู้ฟัง เช่น เพื่อให้ความรู้ด้านการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ความรู้ด้านการตลาด เป็นต้น

2) วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อบอกรายละเอียดของสิ่งที่จะให้แก่ผู้ฟัง เช่น เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการตลาดแบบเฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า Niche Marketing เป็นต้น

2.2.2 ผู้ฟัง (Audience) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มผู้ฟังทั่วไป (General Audience) เป็นกลุ่มผู้ฟังที่เปิดรับฟังรายการทั่วไป ซึ่งจะไม่ทราบว่าเป็นใคร มีความสนใจ และความต้องการที่แท้จริงอย่างไร

2) กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย (Target Audience) เป็นกลุ่มผู้ฟังที่ถูกกำหนดไว้ว่าจะเป็นกลุ่มที่จะฟังรายการ และเป็นกลุ่มที่จะตัดสินใจว่ารายการของเราจะประสบความสำเร็จหรือไม่ การศึกษาผู้ฟังเป้าหมายมักศึกษาในด้านประชากรศาสตร์ (Demographic) ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษารายได้ ลักษณะครอบครัว อาชีพ ถิ่นที่อยู่ เป็นต้น และศึกษาในด้านจิตวิทยา (Psychographic) ได้แก่ ลักษณะการดำรงชีพ ความสนใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น ทักษะคติ กระบวนการตัดสินใจ พฤติกรรมการซื้อ พฤติกรรมการรับฟังรายการวิทยุ เป็นต้น

2.2.3 เนื้อหา (Content) หมายถึง เรื่องราวต่าง ๆ ที่นำเสนอแก่กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย การรู้จักกลุ่มเป้าหมายผู้ฟังจะช่วยให้ผู้จัดรายการทราบว่า เนื้อหาอย่างไรจึงจะน่าสนใจเหมาะสม และมีประโยชน์ต่อผู้ฟัง นอกจากนี้ เนื้อหาที่น่าสนใจจะต้องคำนึงถึงความยาวของรายการวันเวลา ออกอากาศ และวิธีการเสนอรายการด้วย

2.2.4 วิธีการเสนอรายการ (Programme Presentation) หมายถึง กระบวนการนำ เนื้อหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ไปสู่ผู้ฟัง หรือวิธีการเสนอรายการ ได้แก่

1) ภาษาพูด (Speech) ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ประโยคสั้นๆ กะทัดรัด หลีกเลี่ยงการใช้คำยากๆ ศัพท์เทคนิค เพราะวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ถ่ายทอดความหมายด้วย คำพูด เป็นสารที่ไม่ถาวร ผู้ฟังอาจไม่เข้าใจได้ทันที และอาจนำภาษาไปใช้ผิดโดยไม่รู้ตัวก็ได้

2) ลีลาการพูด (Style) การพูดทางวิทยุกระจายเสียงต้องพูดเหมือนการ พูดคุยกัน พูดให้เหมาะสมกับรูปแบบรายการ เช่น รายการข่าว ต้องพูดอย่างเชื่อมั่น ถ้าพูดอย่าง เป็นกันเอง รายการข่าวจะขาดความน่าเชื่อถือ หรือรายการบันเทิง ควรใช้ลีลาการพูดที่สร้างความ เป็นกันเอง สนุกสนาน ทั้งนี้ลีลาการพูดของผู้ดำเนินรายการแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ควรเลือก ผู้ดำเนินรายการให้เหมาะสมกับรายการด้วย ข้อสำคัญในการพูด คือ น้ำเสียง ต้องแสดงความจริงใจ เป็นมิตร ให้เกียรติผู้ฟัง ไม่แสดงการดูถูกผู้ฟัง

3) ดนตรีหรือเพลงประกอบ (Music) จะช่วยให้รายการน่าฟังและมีสีสัน มากขึ้น เพราะการนำเสนอรายการ บางครั้งอาจมีเนื้อหาหนัก ควรใช้ดนตรีคั่นเพื่อให้ผู้ฟัง ได้มีเวลา ผ่อนคลาย

4) เสียงประกอบ (Sound Effects) คือ เสียงต่างๆ (ที่ไม่ใช่เสียงดนตรี) ที่ นำมาประกอบในรายการ เพื่อความสมจริงสมจัง ทำให้เกิดจินตนาการและอารมณ์คล้อยตาม

5) ความหลากหลายและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Variety and Unity) ความหลากหลาย (Variety) คือการนำเอาสิ่งต่างๆ หลายๆ สิ่งมาบรรจุไว้ในรายการ เพื่อให้มีความ แตกต่างกัน ทำให้รายการน่าสนใจมากขึ้น และไม่ให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย การเสนอรายการ ที่มีความหลากหลายในด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อหา ประเด็น เสียงพูด รูปแบบรายการ ดนตรีประกอบ เสียงประกอบ เป็นต้น ส่วนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) คือ เนื้อหาที่เป็นแกนร่วม เดียวกัน เช่น รายการผู้หญิง เนื้อหาทุกเรื่องควรมีความเกี่ยวข้องกับผู้หญิงทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในรายการ จะเป็นตัวกำหนดให้ผู้จัดทำรายการมีแบบแผนนั่นเอง

วิธีการเสนอรายการเหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งที่สร้างอารมณ์ของรายการให้ต่อเนื่อง น่าสนใจและเป็นที่น่าสนใจได้อย่างดีทั้งสิ้น

2.2.5 เวลาออกอากาศ (Air Time) หมายถึง เวลาที่รายการออกอากาศไปยังผู้ฟัง การจัดรายการควรจะได้ศึกษาถึงเวลาที่ผู้ฟังเป้าหมายจะรับฟังหรือช่วงเวลาใดควรจัดรายการประเภทใด เพื่อใคร

ปัจจุบันการนำเสนอรายการมีลักษณะเป็นรูปแบบรายการเดียวกัน ทั้งคลื่นที่เรียกว่า Format Radio การนำเสนอต้องพิจารณาเวลาทั้งหมดของสถานี ปกติจะมีเวลาออกอากาศ 21 - 24 ชั่วโมง ดังนี้

1) เวลาเช้า (Morning) เวลา 6.00 - 10.00 น. ผู้ฟังกำลังจะเริ่มต้นการทำงาน เรียนหนังสือ อยู่ระหว่างการเดินทาง จึงต้องการข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และเป็นประโยชน์ เช่น รายงานสภาพอากาศ สภาพการจราจร เป็นต้น

2) เวลากลางวัน (Midday) เวลา 10.00 - 15.00 น. ผู้ฟังอยู่ในช่วงการทำงาน ทั้งที่บ้านและที่ทำงาน จึงมักสนใจด้านสาระ ความรู้ และดนตรี

3) เวลาบ่าย (Afternoon) เวลา 15.00 - 19.00 น. ผู้ฟังอยู่ในช่วงหลังเลิกการทำงานและกำลังเดินทางกลับบ้าน มักสนใจข่าวสารที่เป็นประโยชน์ สาระ ความรู้ และดนตรี

4) เวลาดึก (Evening) เวลา 19.00 - 24.00 น. ผู้ฟังอยู่ในช่วงพักผ่อน ต้องการความบันเทิง

5) เวลาหลังเที่ยงคืน (Overnight) เวลา 24.00 - 6.00 น. เป็นช่วงการพักผ่อนสำหรับทุกคน นักเรียนนักศึกษาอ่านหนังสือ ช่วงของคนทำงานกลางคืน ต้องการความบันเทิง และเพื่อน

การเข้าใจธรรมชาติ การรับฟังรายการของผู้ฟังในเวลาออกอากาศช่วงต่างๆ จะทำให้นำเสนอได้ตรงตามความต้องการของผู้ฟังมากที่สุด นอกจากนี้ความยาวของรายการก็เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องพิจารณา เพื่อจะได้จัดเนื้อหาได้อย่างครบถ้วนเหมาะสมกับเวลา

2.2.6 การประเมินผล (Evaluation) คือ การวัดความสำเร็จของรายการจากผู้ฟังว่ารายการได้รับการยอมรับจากผู้ฟังมากน้อยเพียงใด รายการมีคุณภาพหรือไม่ ทำได้ 2 วิธี คือ

1) การประเมินผลอย่างมีระบบ (Systematic Evaluation) คือ การนำเอาระเบียบวิธีการวิจัยมาใช้ ข้อมูลที่ได้จะมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ใกล้เคียงความจริง สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย

2) การประเมินผลอย่างไม่มีระบบ (Unsystematic Evaluation) คือ การได้ข้อมูลอย่างไม่มีระบบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในรายการ การแนะนำรายการต่าง ๆ จากผู้ฟังทางจดหมายหรือโทรศัพท์ จากแหล่งข่าวต่างๆ การประเมินผลแบบนี้ทำได้ตลอดเวลา แต่ข้อมูลที่ได้

ยังไม่ถือเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง เพราะข้อมูลที่ได้อาจมีความผิดพลาดได้ จนทำให้การนำข้อมูลมาใช้ตัดสินใจเกิดความผิดพลาด

การประเมินผลจะช่วยให้ผู้จัดรายการตัดสินใจทำการได้ใกล้เคียงกับความต้องการของผู้ฟังเป้าหมายได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การประเมินผลรายการเพียงครั้งเดียวไม่ใช่เครื่องวัดความสำเร็จของรายการ แต่ต้องมีการประเมินผลเป็นประจำหรือเป็นระยะๆ เพื่อทราบความต้องการของผู้ฟัง ความเปลี่ยนแปลงของผู้ฟัง ทั้งนี้ปัจจุบันการแข่งขันจัดทำรายการสูงมาก จึงต้องหาข้อมูลมาปรับปรุงรายการให้มีความน่าสนใจและมีประโยชน์แก่ผู้ฟังอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป การผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง ประกอบด้วย การวางแผนผลิตรายการ การเตรียมการผลิตรายการ การผลิตรายการ และการประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการผลิตรายการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงของศูนย์วิทยพัฒนา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพชรบุรี

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพชรบุรี เป็นกิจกรรมหนึ่งของงานประชาสัมพันธ์ (Public Relation) ที่มีความสำคัญ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์สามารถสร้างความเข้าใจกับสาธารณชนที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี ภาพพจน์ที่ดีอันจะนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างหน่วยงานและสาธารณชน โดยมีเป้าหมายให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดรายการ จำนวน 2 รายการ คือ รายการสาระน่ารู้กับ มสธ. และรายการ มสธ. สัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารของมหาวิทยาลัย และเพื่อเป็นสื่อสารสัมพันธ์กับนักศึกษา มสธ. และประชาชนที่ติดตามข้อมูลข่าวสารของมหาวิทยาลัย รูปแบบรายการเป็นการนำเสนอสาระสลับกับการเปิดเพลงตามสมัยนิยม และมีผู้ดำเนินรายการ 1-2 คน

3.1 รายการสาระน่ารู้กับ มสธ. เป็นการจัดรายการสด ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเพชรบุรี (F.M.95.75 MHz) สัปดาห์ละ 25 นาที ในวันศุกร์ เวลา 14.35 - 15.00 น. มีผู้ดำเนินรายการ 1 คน เริ่มออกอากาศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2554) โดยรูปแบบรายการ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก เปิดรายการ กล่าวทักทายผู้ฟังและแนะนำรายการที่นำเสนอประกอบด้วย ข้อมูลข่าวสารอะไรบ้าง และเปิดเพลงตามสมัยนิยม

ช่วงที่สอง ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร หลักสูตรที่เปิดรับสมัคร กิจกรรมการเรียนการสอน เชิญผู้ร่วมรายการเป็นครั้งคราวตามแต่โอกาสในการจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และเปิดเพลงตามสมัยนิยม

ช่วงสุดท้าย ปิดรายการด้วยการนำเสนอข้อคิด สุภาษิต คำคม และพระบรมราโชวาท/พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และเปิดเพลงตามสมัยนิยม

3.2 รายการ มสธ. สัมพันธ์ เป็นการจัดรายการด้วยการบันทึกเทป ดำเนินการโดยงานบริการสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา แล้วส่งให้สถานีวิทยุและเสียงตามสาย จำนวน 19 สถานี/หน่วยงาน เพื่อออกอากาศตามวัน เวลาที่กำหนด สัปดาห์ละครั้งๆ ละ 30 นาที มีผู้ดำเนินรายการ 1 คน และผู้ร่วมดำเนินรายการ 1 คน เริ่มออกอากาศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2554) รูปแบบรายการ แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก เปิดรายการ กล่าวทักทายผู้ฟังและแนะนำรายการที่นำเสนอประกอบด้วย ช่วงร้อยเรื่องเมืองไทย รอบรู้เขียวทอง ข้อคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเปิดเพลงลูกทุ่ง

ช่วงที่สอง นำเสนอสาระความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ และเปิดเพลงลูกทุ่ง

ช่วงที่สาม ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร หลักสูตรที่เปิดรับสมัคร กิจกรรมการเรียนการสอน เชิญผู้ร่วมรายการเป็นครั้งคราวตามแต่โอกาสในการจัดกิจกรรมของมหาวิทยาลัย และเปิดเพลงลูกทุ่ง

ช่วงสุดท้าย ปิดรายการด้วยการนำเสนอข้อคิด สุภาษิต คำคม และพระบรมราโชวาท/พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และเปิดเพลงลูกทุ่ง

รายการ มสธ. สัมพันธ์ ออกอากาศทางสถานีวิทยุและเสียงตามสาย จำนวน 19 สถานี/หน่วยงาน ดังนี้

- 1) สถานีวิทยุชุมชนของคนเพชร จังหวัดเพชรบุรี
- 2) สถานีวิทยุเพชรบุรีสัมพันธ์ จังหวัดเพชรบุรี
- 3) สถานีวิทยุชุมชนคนท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
- 4) สถานีวิทยุชุมชน วี.เอฟ.เอ็ม จังหวัดเพชรบุรี
- 5) สถานีวิทยุไฮแมกเรดิโอ จังหวัดเพชรบุรี
- 6) สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี
- 7) สถานีวิทยุชุมชนต้นแบบ จังหวัดกาญจนบุรี
- 8) สถานีวิทยุภาคตะวันตกจอมบึง จังหวัดราชบุรี
- 9) สื่อมวลชนคาทอลิกราชบุรี จังหวัดราชบุรี
- 10) สถานีวิทยุชุมชนสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

- 11) สถานีกระจายเสียงทหารอากาศ 012 กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
- 12) สถานีวิทยุพีอาร์เรดิโอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 13) ที่ว่าการอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
- 14) เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร
- 15) เรือนจำกลางสมุทรสงคราม
- 16) เรือนจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 17) เรือนจำกลางราชบุรี
- 18) เรือนจำกลางเขabin
- 19) เรือนจำจังหวัดกาญจนบุรี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง

พรนภา นวนมะณี (2544) ได้ศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของ นักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเกี่ยวกับรายการวิทยุของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความคิดเห็นของนักศึกษา มสธ. เกี่ยวกับการฟัง รายการวิทยุของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และ 2) ความต้องการของ นักศึกษา มสธ. ในการรับฟังรายการวิทยุที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามสธ. ที่ลงทะเบียนเรียน ภาค 1/2543 ซึ่งมีภูมิลำเนาในเขตจังหวัดที่ตั้งศูนย์ วิทยพัฒนา ทั้ง 10 แห่ง จำนวน 241 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้ทำการ วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) ความคิดเห็นต่อองค์ประกอบรายการวิทยุของศูนย์วิทยพัฒนา พบว่า นักศึกษา เคยฟังรายการวิทยุของศูนย์วิทยพัฒนา ร้อยละ 35.7 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบรายการ วิทยุของศูนย์วิทยพัฒนา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักศึกษาได้รับ ประโยชน์จากรายการวิทยุมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ น้ำเสียงผู้ดำเนินรายการวิทยุเหมาะสม และติดตามรับฟังรายการวิทยุโดยเปิดฟังเป็นบางครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.0 เหตุผลที่ทำให้ ติดตามรับฟังรายการวิทยุของศูนย์วิทยพัฒนา คือ ติดตามรับฟังข่าวสารจาก มสธ. เป็นรายการที่มี ประโยชน์ และให้สาระความรู้

2) ความต้องการด้านองค์ประกอบรายการวิทยุของศูนย์วิทยพัฒนา พบว่า นักศึกษาต้องการรับฟังเนื้อหารายการที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อยู่ในระดับ

มาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เนื้อหาที่ต้องการรับฟัง คือ การเตรียมความพร้อมในการสอบและการสอนเสริม เนื้อหารายการความรู้ด้านอื่นๆ ความยาวตอนละประมาณ 5 นาที ต้องการรับฟังอยู่ในระดับมาก คือ เนื้อหาด้านกฎหมาย รูปแบบรายการนำเสนอข่าวสารและความรู้ตลอดรายการ ผู้ดำเนินรายการ 2 คน ระยะเวลาในการนำเสนอ 30 นาที วันละ 1 ครั้ง ใช้เพลงไทยสากล ประกอบรายการ ใช้ภาษากลางในการนำเสนอรายการ และมีท่วงทีพูดคุยสนุกสนานเป็นกันเองกับผู้ฟัง ระยะเวลาในการนำเสนอรายการ และใช้รูปแบบการสนทนาในการนำเสนอรายการทุกวันเสาร์ และวันอาทิตย์ ในช่วงเวลา 05.00 - 08.00 น.

พงศ์พิพัฒน์ เกียรติประพิณ (2548) ได้ศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ฟังในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อรายการเพลง 103.5 บิ๊ก ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกองทัพบก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการ ความพึงพอใจและความคิดเห็นของกลุ่มผู้ฟังในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อรูปแบบรายการและการนำเสนอของผู้จัดรายการเพลง 103.5 บิ๊ก การศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 15,000 บาท รับฟังรายการวิทยุทุกวัน หรือ 7 วันต่อสัปดาห์ ใช้เวลาในการรับฟังประมาณ 1 - 4 ชั่วโมงต่อวัน ช่วงเวลาที่รับฟัง คือ ช่วงเวลา 06.00 - 09.00 น.

2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อรายการเพลง 103.5 บิ๊ก มีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ยังมีบางประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าไม่เหมาะสม และควรปรับปรุงแก้ไข คือ 1) การนำเสนอบทเพลงในรายการ พบว่า เปิดเพลงซ้ำกันหลายครั้งต่อวัน เพลงเก่าเกินไปในช่วง 2) การดำเนินรายการของผู้จัดรายการ พบว่า ผู้จัดรายการบางคนพูดมากหรือน้อยเกินไป ชอบพูดทับเนื้อเพลง เล่นเกมทายปัญหาไม่สนุก บางครั้งนำเสนอเนื้อหาสาระไม่ลึกซึ้ง ขาดสาระ บางครั้งเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหรือไม่ตรงกับความสนใจ และการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมมีน้อยเกินไป หรือบางครั้งอยู่ในเวลาที่ไม่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ

สนธยา จงพັນชนิมิตร (2548) ได้ศึกษาความพึงพอใจการจัดรายการวิทยุสำหรับเด็กและเยาวชน กรณีศึกษา : รายการ “คลื่นใสวัยทีน” สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจคุณภาพของรายการวิทยุสำหรับเด็กและเยาวชน และศึกษาความต้องการของ ดี.เจ. เยาวชนและเครือข่ายว่ามีความต้องการ ชื่นชอบ ต้องการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมและมีส่วนร่วมในการจัดรายการอย่างไร ประชากร

แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาที่เป็นผู้ดำเนินรายการ หรือ ดี.เจ.เยาวชน ที่ผ่านการอบรมการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ เครือข่ายงานประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของโรงเรียนและสมาชิกศูนย์ข่าวเยาวชน จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของ ดี.เจ.เยาวชน และเครือข่าย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงมากกว่าชาย มีอายุ 18 ปีมากที่สุด รองลงมาคือ อายุ 17 ปี ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มากที่สุด รองลงมาเป็นระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

2) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการจัดรายการวิทยุเพื่อเด็กและเยาวชน ตามความคิดของ ดี.เจ.เยาวชนและเครือข่าย 8 ด้าน ประกอบด้วย รูปแบบรายการ นิตยสารทางอากาศ เนื้อหาในรายการ ช่วงเวลาที่ออกอากาศ ความถี่ที่ออกอากาศ ระยะเวลาที่ออกอากาศ ผู้ดำเนินรายการ การมีส่วนร่วมในรายการ การบริหารจัดการรายการ พบว่า 1) ให้ความพึงพอใจมาก คือ ด้านบริหารจัดการรายการ ด้านความถี่ที่ออกอากาศ ด้านเนื้อหาในรายการ และด้านผู้ดำเนินรายการ “คลื่นไสววิทยุ” ตามลำดับ 2) ให้ความพึงพอใจปานกลาง คือ ด้านรูปแบบรายการ นิตยสารทางอากาศ ด้านการมีส่วนร่วมในรายการ ด้านระยะเวลาในการออกอากาศ และด้านช่วงเวลาที่ออกอากาศรายการ “คลื่นไสววิทยุ” ตามลำดับ

3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในภาพรวม จากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในทุกด้าน อยู่ในเกณฑ์พึงพอใจ ที่ให้ความคิดเห็นความพึงพอใจในภาพรวมเพิ่มเติม ประกอบด้วย 1) ด้านรูปแบบรายการ ต้องการให้เพิ่มความบันเทิง (เสียงเพลงสตริงและเพลงประเภทอื่นๆ) ให้มากขึ้น 2) ด้านเนื้อหาในรายการ ต้องการให้เป็นปัจจุบันและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ 3) ด้านช่วงเวลาที่ออกอากาศ ต้องการให้เปลี่ยนเป็นช่วงเวลาอื่นบ้าง ต้องการให้อยู่ในช่วงเวลา 17.00 - 22.00 น. 4) ด้านระยะเวลาที่ออกอากาศ ต้องการให้เพิ่มเป็น 1 - 2 ชั่วโมง 5) ด้านผู้ดำเนินรายการ บางคนออกเสียงอักขระยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นกันเองกับผู้ฟัง 6) ด้านการมีส่วนร่วม ต้องการให้มีการเล่นเกมส์ และคำถามในรายการและต้องการให้มีรายการเพื่อเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน โดยให้ ดี.เจ.เยาวชนทุกคนตั้งใจจัดรายการให้มีคุณภาพ

สุมตมาลย์ สร้อยรัตน์ (2548) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของวิถุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายของวิถุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและการผลิตรายการ และการรับฟังวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี และ 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี การวิจัยเป็นแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ฟังในชุมชนเขตอำเภอเมืองจันทบุรี จำนวน 400 คน กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้ฟัง และแบบสัมภาษณ์สำหรับคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับกลุ่มผู้ฟังใช้สถิติพื้นฐาน โดยวิธีการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชน ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ การวิจัยปรากฏผลดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายของวิทยุชุมชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและการผลิตรายการวิทยุชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด และการรับฟังวิทยุชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของวิทยุชุมชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ลักษณะทางประชากร สถานภาพทางสังคม และพฤติกรรมการรับฟัง โดยประชาชนเพศชาย ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีอาชีพรับราชการ และรายได้มากกว่า 20,000 บาท มีสถานภาพเป็นสมาชิก อบต. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิทยุชุมชนสูงสุด และประชาชนที่มีพฤติกรรมการรับฟังวิทยุชุมชนเป็นระยะเวลา 5 - 6 เดือน รับฟังมากกว่า 5 - 6 ครั้งต่อสัปดาห์ และรับฟัง 3 - 4 ชั่วโมงต่อครั้ง และตั้งใจฟังวิทยุชุมชนตลอดรายการ สนใจฟังรายการการปกครอง และโทรศัพท์เข้ารายการวิทยุชุมชนมากกว่า 5 ครั้งต่อเดือน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิทยุชุมชนสูงสุด

อภิญา ปัญญาพร (2548) ได้ศึกษาความพึงพอใจผู้ฟังรายการสุขภาพจิตน่านู่วิทยุชุมชนคนทำน้ำอ้อย 96.75 MHz จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้ฟังรายการ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ฟังรายการสุขภาพจิตน่านู่วิทยุชุมชน 339 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) ผู้ฟังรายการสุขภาพจิตน่านู่วิทยุชุมชนทุกด้านในระดับมาก คือ เนื้อหาเชื่อถือได้ เพิ่มพูนความรู้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ผู้ดำเนินรายการมีความเป็น

กันเองกับผู้ฟัง เพลงที่เปิดสลับความรู้เหมาะสม เวลา ความถี่ และความยาวในการออกอากาศเหมาะสม ด้านเทคนิคผู้ฟังสามารถฟังได้ชัดเจนมากที่สุด

2) ผู้ฟังรายการสุขภาพจิตน่ารู้ ต้องการให้เพิ่มสาระความรู้ให้มากขึ้นโดยเสนอเรื่องสุขภาพมากที่สุด ต้องการให้แนะนำวิธีการบำบัดเพื่อคลายเครียดด้วยตนเอง ควรเพิ่มเนื้อหาตามข่าวสารสุขภาพจิตที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ควรเน้นเนื้อหาสำหรับผู้ป่วยโรคจิต และนำความรู้สุขภาพจิตมาพูดคุยให้มากขึ้น ผู้ดำเนินรายการควรพูดให้คล่องแคล่วและเป็นกันเอง ไม่ควรเปลี่ยนผู้ดำเนินรายการบ่อย การนำเสนอรายการ ควรนำเสนอรายการที่หลากหลาย มีสิ่งแปลกใหม่มานำเสนอ เปิดเพลงเก่าและเพลงใหม่สลับกัน ด้านเวลาต้องการให้เพิ่มเวลาในการจัดรายการ การมีส่วนร่วมในรายการผู้ฟังต้องการให้ถามปัญหา ตอบคำถามในรายการ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังร่วมแสดงความคิดเห็นในรายการ

ออมฤทัย เส็งคำปาน (2548) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ฟังในเขตเทศบาลเมืองหนองคายและสมาชิกร่วมด้วยช่วยกันที่มีต่อรายการร่วมด้วยช่วยกัน จังหวัดหนองคาย F.M. 97.75 MHz มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการร่วมด้วยช่วยกัน จังหวัดหนองคายของผู้ฟังในเขตเทศบาลเมืองหนองคายและสมาชิกร่วมด้วยช่วยกัน 2) ความพึงพอใจของผู้ฟังในเขตเทศบาลเมืองหนองคายและสมาชิกร่วมด้วยช่วยกันจังหวัดหนองคาย ที่มีต่อรายการร่วมด้วยช่วยกัน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 1) ผู้ฟังในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จำนวน 400 คน และ 2) สมาชิกร่วมด้วยช่วยกัน จำนวน 50 คน รวม 450 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างเปิดรับฟังรายการร่วมด้วยช่วยกันจังหวัดหนองคายเป็นเวลามากกว่า 4 เดือน ส่วนใหญ่จะฟังรายการที่บ้าน โดยฟัง 5 วันต่อสัปดาห์ และจะเปิดรับฟังบางช่วงรายการ 2) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากต่อผู้ดำเนินรายการ 3) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาและความยาวรายการมากที่สุด 4) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อรูปแบบและกิจกรรมของรายการมากที่สุดในช่วงการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

กำพล ดวงประเสริฐ (2549) ได้ศึกษาความพึงพอใจ ความต้องการของผู้ฟังในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการรับฟังรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล F.M. 89.5 MHz มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการรับฟัง 2) ความพึงพอใจจากการรับฟัง 3) ความต้องการรับฟัง 4) ความแตกต่างระหว่างลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการรับฟัง 5) ความแตกต่างระหว่างลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์กับความพึงพอใจจากการรับฟัง และ 6) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์กับความต้องการรับฟัง โดยศึกษาเฉพาะรายการวิทยุที่ผลิตโดยคณาจารย์และ

เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งมีทั้งหมด 6 รายการ ได้แก่ รายการ 5 นาที ข่าวสารราชมงคล รายการกราฟฟิควาไรตี้ รายการไทม์ โฟกัส รายการนิตยสารฟังสบาย รายการก้าวใหม่ราชมงคล และรายการ อาร์ เอ็ม ยู ที โซไซตี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 280 คน ใน 11 สำนักงานเขตในกรุงเทพมหานครตามสถานที่ต่างๆ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นนักเรียน/นักศึกษา มีอายุระหว่าง 18 - 22 ปี มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท และกว่าครึ่งมีการศึกษาระดับปริญญาตรี

2) พฤติกรรมการรับฟังรายการต่างๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรับฟังรายการต่างๆ อยู่ในระดับน้อย โดยจะรับฟังในวันจันทร์ - ศุกร์ ระหว่างเวลา 11.00 - 11.30 น. มากที่สุด รับฟังอยู่ที่บ้านตนเองรวมถึงบ้านญาติ อีกทั้งยังรับฟังไปพร้อมๆ กับทำกิจกรรมอย่างอื่นไปด้วย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งจะเปิดรับฟังด้วยตนเอง โดยรายการที่เปิดรับฟังบ่อยที่สุดและมีความชอบมากที่สุด ได้แก่ รายการไทม์ โฟกัส

3) ความพึงพอใจจากการรับฟังรายการต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจประเภทรายการที่น่าสนใจมากที่สุด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในรายการไทม์ โฟกัส และรายการกราฟฟิควาไรตี้ มากที่สุด

4) ความต้องการรับฟังรายการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการรับฟังรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้รอบตัวมากที่สุด โดยต้องการให้นำเสนอรายการประเภทสาระความรู้ ในรูปแบบนิตยสารทางอากาศ โดยต้องการที่จะรับฟังรายการในเวลา 07.01 - 8.00 น. 12.01 - 13.00 น. และตั้งแต่เวลา 21.01 น. เป็นต้นไป ความยาวในการออกอากาศระหว่าง 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ออกอากาศเป็นประจำทุกวัน โดยต้องการผู้ดำเนินรายการเป็นเพศชายและเพศหญิงอยู่ในวัยกลางคน จำนวน 2 คน ต้องการให้มีการเตรียมตัวมาเป็นอย่างดีก่อนออกอากาศทุกครั้ง และควรมีลีลาการนำเสนอที่น่าฟัง มีเสียงที่สามารถสื่อความหมายได้ดี

5) สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีต่อรายการต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ควรเพิ่มเนื้อหาอื่นๆ ที่นอกเหนือจากข่าวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรจะมีรูปแบบในการนำเสนอรายการให้หลากหลายมากขึ้น เช่น ควรนำเสนอข่าวประกอบเสียง หรือเป็นการทำข่าวนอกสถานที่ ควรเพิ่มประเด็นและเวลาในการสัมภาษณ์มากขึ้น ต้องการให้เพิ่มเวลาและความยาวในการออกอากาศในแต่ละวันให้มากขึ้น อาจจะทำออกอากาศเป็นประจำทุกวัน ทุกต้นชั่วโมง เพื่อให้ทันเหตุการณ์ สำหรับผู้ดำเนินรายการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ควรจะมีการออกเสียงให้มีอักษรที่ชัดเจน คำควบกล้ำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีน้ำเสียงเป็นธรรมชาติ

ให้ระมัดระวังเสียงสอดแทรก รวมถึงควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้จริงในสิ่งที่พูด และอยากให้มีการพูดคุยกับผู้ฟังมากขึ้นมากกว่าที่จะพูดคุยกันเอง และควรเพิ่มลีลาสีสันในการพูดให้มีความน่าสนใจ และนำติดตามเหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละช่วง

ปิยพงศ์ เขตปิยรัตน์ (2550) ได้ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มผู้ฟังที่มีต่อรายการวิทยุ “ช.ก.ส. เพื่อนเกษตร” : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ฟังจากสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้รับฟัง 2) พฤติกรรมการเปิดรับฟังรายการ 3) ความพึงพอใจที่มีต่อรายการ 4) เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้รับฟังรายการ และพฤติกรรมการเปิดรับฟัง กับความพึงพอใจ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้รับฟังที่ส่งไปรษณียบัตรเข้ามาตอบคำถามกับทางรายการ จำนวน 83 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) กลุ่มผู้รับฟังรายการ “ช.ก.ส. เพื่อนเกษตร” เป็นเพศหญิง อายุ 41 - 50 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท

2) พฤติกรรมการรับฟังรายการ พบว่า การเปิดรับฟังรายการ สถานที่ที่กลุ่มผู้ฟังส่วนใหญ่ใช้รับฟังรายการ คือ ที่บ้าน โดยรับฟังมาแล้วตลอด 3 เดือน รับฟังรายการ 5 วันต่อสัปดาห์ รับฟังจากสถานีหรือคลื่นความถี่ ม.ก. บางเขน (คลื่นความถี่ 1107 กิโลเฮิร์ตซ์) โดยกลุ่มผู้ฟังมีความต้องการในการรับฟังเพื่อเป็นเพื่อนและฟังเรื่องราวๆ ไป ร้อยละ 73.5 ต้องการทราบกิจกรรมและการบริการจาก ช.ก.ส. ร้อยละ 47.0 และต้องการนำข้อมูลที่ได้จากทางรายการไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ร้อยละ 43.3

3) ความพึงพอใจที่มีต่อรายการ ความชัดเจนในการรับฟังรายการ รูปแบบรายการ การนำเสนอข่าวสารจากผู้ดำเนินรายการ ผู้ดำเนินรายการ รูปแบบของข่าว มีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก กิจกรรมต่างๆ ของ ช.ก.ส. ด้านการฝากเงิน ด้านสินเชื่อ มีความพึงพอใจระดับปานกลาง ความพึงพอใจโดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก

4) ปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่า บางพื้นที่ความชัดเจนในการรับฟังไม่ค่อยชัดเจนมีสัญญาณแทรกจากสถานีอื่น โดยมีข้อเสนอให้เพิ่มเครือข่ายสถานี

สุพจน์ สฤตธรรม (2552) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ฟังต่อการเปิดรับรายการวิทยุชุมชนเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความพึงพอใจของผู้ฟังต่อการเปิดรับข้อมูล ข่าวสาร สาระ ความรู้ จากรายการวิทยุวิทยุชุมชนเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา จำนวน 400 คน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุตั้งแต่ 31 ปีขึ้นไป การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท

2) ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่ฟังรายการวิทยุชุมชนมาแล้ว 1 - 2 ปี โดยเฉลี่ย 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาที่ฟังกันมาก คือ 06.00 - 16.00 น. เวลาที่ใช้ฟังแต่ละครั้งประมาณ 30 - 45 นาที และชอบฟังรายการข่าวสารชุมชน สารความรู้ และเพลงลูกทุ่ง

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง สามารถสรุปได้ว่า การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงให้มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของผู้ฟัง ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของรายการ ได้แก่ รูปแบบรายการ เนื้อหารายการ ช่วงเวลาที่ออกอากาศ ระยะเวลาที่ออกอากาศ ผู้ดำเนินรายการ และการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ นอกจากนี้ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ฟังยังเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงด้วย

4.2 ศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สุมาลี เดชบุญพบ (2547) ได้ศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมและบริการการศึกษาของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์ฯ เจ้าหน้าที่งานส่งเสริมและบริการการศึกษา นักศึกษา มสธ. และประชาชนทั่วไป 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ และนักศึกษา มสธ. กับประชาชนทั่วไป และ 3) รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการศูนย์วิทยพัฒนา จำนวน 9 คน เจ้าหน้าที่งานส่งเสริมและบริการการศึกษา จำนวน 28 คน นักศึกษา มสธ. จำนวน 236 คน ประชาชนทั่วไป จำนวน 131 คน รวมทั้งสิ้น 404 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ การวิจัยปรากฏผลดังนี้

1) การดำเนินงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านบริการวิชาการแก่ชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

2) การดำเนินงานส่งเสริมและบริการการศึกษา ตามความคิดเห็นระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการในภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านบริการวิชาการแก่ชุมชน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษา มสธ. และประชาชนทั่วไป มีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3) ปัญหาในการดำเนินงานส่งเสริมและบริการการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ บทบาทของศูนย์วิทย์พัฒนาไม่ชัดเจนและอยู่ไกล ขาดการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมชมรม นักศึกษาไม่ต่อเนื่อง บริการวิชาการแก่ชุมชนมีน้อย ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการประชาสัมพันธ์ แจ้งกำหนดการจัดกิจกรรมล่วงหน้า จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกอบรมให้มากขึ้น และอำนวยความสะดวกด้านอาหารและเครื่องดื่ม

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับศูนย์วิทย์พัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์วิทย์พัฒนา คือ ศูนย์วิทย์พัฒนา อยู่ไกลจากตัวเมือง ไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และขาดการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมของ มหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง